

Evde Yalnız Değilsiniz!

Evinizde yalnızca ailenizle birlikte yaşadığınızı mı düşünüyorsunuz? Biraz dikkat ettiğinizde sizinle birlikte başka canlıların da yaşadığını fark edeceksiniz! Hamamböcekleri, örümcekler, sinekler, karıncalar, kulağakaçanlar ve belki adını bile bilmediğiniz pek çok canlı... Bu böceklerin bir kısmı zararlı olsa da, bir kısmı yaşamın sürmesi açısından önemli işlevleri yerine getirir. Elbette evimizin dışındayken! Bu istenmeyen konukları daha yakından tanımaya ne dersiniz?

Karasinekler Gerçekten Zararlı!

Karasineklerin aslında çok zararlı böcekler olduğunu söylesek şaşırır mıydınız? Karasinekler, dünyanın her yerinde insanlarla birlikte yaşarlar. Onları, çoğunlukla mutfaklarımızda yemeklerin başında gruplar halinde görürüz. Zararsız gibi görünseler de hastalık yayan böceklerdir. Sinekler, yiyeceklere konmayı severler. Çünkü yiyeceklerin tadını, ayaklarında ve ağızlarında bulunan tat alma duyularıyla anlarlar. (Biz de dondurmanın tadını ayaklarımızla alsaydık ilginç olmaz mıydı!?) İşte, sinekler bu yolla aynı zamanla hastalıkların da yayılmasına neden olurlar. Bakteriler, sineklerin bacaklarında bulunan

minik tüylere geçerler. Yiyeceklerimize kondukları da bu bakterileri bulaştırırlar. Ayrıca yumurtalarını da yiyeceklere bırakabilirler. Sinek yumurtalarını 12 saat içinde açılır ve içinden minik beyaz kurtçuklar çıkar. En iyisi yiyeceklerimizi, ağızını kapatarak ya da buzdolabında saklamak.

Çöpçü Hamamböceği

İstmeden evimizi paylaştığımız böceklerden biri hamamböceği. Dünyada bugün 4000'den fazla hamamböceği türü var. Üstelik hamamböcekleri, yaklaşık 350 milyon yıldır dünyada varlıklarını sürdürüyorlar. Yani, dinazorların zamanından beri! O zamandan beri, değişen yaşam koşullarına uyum sağlamayı becermiş ve pek çok özellik kazanmışlar. Bu sayede, bunca zaman yaşamda kalmayı başarabilmişler. Hamamböcekleri, insanların hiç sevmeyişi böceklerden. Ancak, onlar doğada çok önemli bir görevi yerine getirirler. Çünkü hamamböcekleri, leşle beslenir, yani doğayı temizlerler. Çürüyen canlıları yerler ve onları bitkiler için yararlı gübreye dönüştürürler. Böylece besin zincirinin işleyişi açısından büyük yarar sağlarlar.

Hamamböcekleri, yiyecek bulmak konusunda çok beceriklidir. Çevrede dolaşırken, başlarında bulunan uzun antenleri sayesinde koku alarak yiyeceklerin yerini kolayca bulabilirler. Yiyecek bulduklarında, ilk olarak bacaklarında bulunan "tat alma tomurcukları"yla tadına bakarlar. Eğer severlerse parçalayarak yerler. Hamamböcekleri, pek yemek seçmez! Genellikle ne bulurlarsa yerler. Kurabiye kırıntıları, insan saçı, posta pulunun yapışkan kısmı, ölü hamamböceği onlar için güzel birer öğün oluşturur. Bol yiyecek buldukları için de evlerimizi çok severler. Evlerimizi sevmelerinin

bir başka nedeniyse, daha güvende olmaları. Dışarı onlar için daha tehlikeli. Başka canlılara yem olabilir, ezilebilir ya da ilaçlarla öldürülebilirler.

Hamamböceklerinin tehlikelere karşı yaşamalarını sürdürebilmelerini sağlayan en önemli becerilerinden biri, hızlı hareket etmeleri. Bir başka özellikleriyse, daracık yarıklardan geçebilmeleri. Yaygın bir tür olan Alman hamamböceği, kaygan yağlı kabuğu sayesinde gözle zor görülen yarıklardan bile kolaylıkla geçebilir. Gece etkin olmaları da onları kolaylıkla görememizi sağlar. Biz yataklarımızda mışıl mışıl uyurken, onlar yiyecek avına çıkarlar. Işıkları yaktığımızdaysa ortalıktan çekiliverirler. Onları yakalamak çok kolay olmaz. Vücutlarının arka kısmında bulunan almaçları

sayesinde havadaki en küçük hareketi bile fark ederler. Biz, arkasından sessizce yaklaşıp onu yakalama planları yaparken, o varlığını hissederek ve hızla kaçmaya başlar bile. Zamanlarının büyük bir kısmını da çiftleşerek geçirirler. Bir hamamböceğinin yılda 500 yumurta üretebildiğini biliyor muydunuz?

Giysilerimizin Düşmanı Güveler

Bazen kazaklarımızda anlam veremediğimiz delikler oluştuğunu fark ederiz. Bu deliklere çoğunlukla güveler neden olur. Giysi güveleri, tıpkı kelebekler ve diğer güveler gibi yumurtadan çıktıktan sonra bir süre yaşamlarını larva, yani tırtıl olarak sürdürürler. Büyümek ve yetişkin birer güve olabilmek için beslenmeleri gerekir. İşte, bu güve larvalarının besin kaynağı, hayvan tüylerinden elde edilen

yün ipliklerdir. Yetişkin olmaları için geçen birkaç aylık sürede yün halı, giysiler, saç, hayvan postu ve tüyle beslenirler. Giysi güvelerinin larvaları, kapalı ve korunaklı yerlerde beslenmeyi tercih ederler. Bu nedenle, onlara çoğunlukla çekmece ve dolaplardaki giysilerin üzerinde ya da halıların mobil-

ya altında kalmış kısımlarında rastlarız. Güveler, yetişkin olduklarında artık yünle beslenmedikleri için giysilerimize de zarar vermezler.

Bu Karıncalar da Nereden Çıktı!

Çoğu karınca kolonisi, yuvasını dışarıda toprağın altına yapar. Bunlar, çiçeklerin balözünden böcek ölülerine kadar pek çok şeyle beslenirler. Evlerimize girmelerinin nedeni de yiyecek bulmaktır. Özellikle ilkbaharın başlarında ve sonbaharın sonlarında ortaya çıkarlar. Bunun nedeni, besin kaynağı olan çiçeklerin ve böceklerin bu dönemlerde çok fazla olmaması. Karıncalar birdenbire belirirler evlerimizde. Bir sabah uyandığımızda, daha önce orada olduklarını hiç fark etmediğimiz bir grup karınca görürüz parkelerin arasında. Aralardaki çatlaklardan çıkarlar ve mutfağa ya da açıkta duran bir yemek artığına doğru sıra halinde ilerlerler. Bir karıncayı tek başına görmek pek mümkün olmaz. Onları, genellikle kalabalık gruplar halinde görürüz. Bunun nedenini hemen açıklayalım. Bir karınca yiyecek bulduğu zaman, yerini diğer karıncalara belli etmek için özel bir koku salar. Öteki karıncalar da, bu kokuyu izleyerek yiyecek kaynağını kolayca bulurlar. Bir anda tüm karıncalar aynı yerde toplaşır.

Karıncaları evimizden uzaklaştırmak için onları daha yakından tanımak yararlı olur. Öncelikle onların koloni halinde yaşadıklarını bilmemiz gerekir. Bu nedenle bunlara “toplumsal böcekler” denir. Kolonideki tüm karıncaların görevleri vardır. Yumurtaların tümünü “kraliçe” adı verilen tek bir dişi karınca üretir. Bu kraliçe karınca, yuvanın

derinliklerinde korunur. Evlerimizde telaşla yemek arayan karıncalar, genellikle “işçi” karıncalardır. Bunların görevi, yuvaya yiyecek toplamak ve yavru karıncalara gözkulak olmak. Bu karıncaları öldürmek, onları evlerimizden uzaklaştırmak için bir çözüm değil. Çünkü yuvadaki kraliçe karınca sürekli yeni yumurtalar üretir. İstenmeyen karıncaları uzaklaştırmak için açıkta yiyecek kalıntısı bırakmamak yeterli olur. Böylece, birdenbire belirdikleri gibi, birdenbire yok oluverirler.

Kulağakaçan Kulağa Kaçar mı?

Çoğu kişinin korkulu rüyasıdır kulağakaçanlar. Bizi bu kadar korkutan şeyse bu böceğin adıdır aslında. Kulağakaçanın adı İngilizceden gelir. Hatta, bu adın verilmesine eski bir batıl inanç neden olmuş. Bu inanca göre, kulağakaçan, uyuyan insanların kulaklarından girer ve beynine gidermiş. Ancak uzmanlar, bu böceğin böyle bir özelliğinin olmadığını söylüyorlar. Kulağa girme olasılığı da her böceğinki kadar. Kulağakaçan, çekirgelerin uzak bir akrabasıdır. Evlerde yarık ve çatılarda saklanır ve genellikle geceleri dolaşır. Bitki artıkları, ölü hayvan ve böceklerin parçalarıyla beslenir. Kulağakaçanlar da hızlı hareket ederler. Bu böceklere geceleri daha çok rastlanır. Gündüzleri korunaklı yerlerde gizlenirler.

Çare Örümcekte mi?

Çoğu kişi örümceklerden korkar. Hatta gördüklerinde bir çığlık atıverirler. Ancak bilimsanları, örümceklerin çok önemli ve ilginç canlılar olduklarını söylüyorlar. Korkmak yerine, onlar hakkında daha fazla bilgi edinmemizi öneriyorlar. Örümcekler, böcek olmayıp farklı bir canlı grubudur. Peki, onları böceklerden nasıl ayırırız? Böceklerin 6 bacağı bulunur. Örümceklerinse 8. Yani işe bacakları saymakla başlayabilirsiniz. Bir başka farksa örümceklerin antenlerinin olmaması. Tüm örümcekler “ipek” denen bir ipçik üretirler. Bu ipçiğin pek çok işlevi vardır. Bu işlevlerden biri de ağ oluşturmak. Örümcekler, böcekleri ve diğer örümcekleri yiyerek beslenirler. İşte, bu nedenle bilimsanları örümceklerin yararlı olabileceklerini düşünüyorlar. Çünkü evlerimizdeki örümcekler de hamamböceği ve sinek gibi istenmeyen böceklerle besleniyorlar. Örümceklerin zehir bezleri ve ısırma özellikleri var. Ancak, bu özelliklere sahip örümceklerin yalnızca bir kısmı insana zararlı. Odanızda bir örümcek gördüğünüzde, çığlık atıp kaçmadan önce neye benzediğini anlayamaya çalışıp ardından kitaplarından araştırarak, zararlı olup olmadıklarını öğrenebilirsiniz. Belki böylece, zararlı böceklerden kurtulmak için doğal bir yöntem bile keşfedebilirsiniz!

Ava Giderken Avlanmayın!

Evimizde istenmeyen böceklerin sayılarının artması bazen çok rahatsız edici olabilir. İnsanların bunlardan kurtulmak için kullandıkları yöntemlerden biri de böcek ilaçları. Ancak bu ilaçların yalnızca böcekler için değil, insanlar ve özellikle çocuklar için de zararlı oldukları biliniyor. Çocukların, yetişkinlerden daha hafif olsalar bile ağırlıklarına oranla daha çok su içtiklerini, yemek yediklerini ve soluduklarını biliyor muydunuz? İşte, bu nedenle çocuklar, böceklerle karşı kullanılan ilaçlardan daha fazla zarar görürler. Bu nedenle bu tip ilaçların, yetişkinlerin ve uzmanların denetiminde kullanılması gerekiyor. Yani böcek avlarken, böcek ilacına avlanma tehlikesi yüksek. Böceklerin evlerimize gelmesinin başlıca nedeni, yiyecek aramak. Aradığını bulamayan böcekler, başka kaynaklar bulmak için evimizden ayrılırlar. Bu nedenle, böcek ilacı kullanmadan önce, açıkta yiyecek artıkları bırakmadığımızdan ve evimizi, odamızı temiz tuttuğumuzdan emin olmamız gerekir. Daha sonra, dışarıdan böceklerin girme olasılığı olan yarıkların olup olmadığını kontrol edebilirsiniz. Yine de evinizdeki böceklerin sayısı çok artmışsa, büyüklerinize böcek ilacı kullanmalarını önerebilirsiniz. Ama dikkatli olun, ava giderken avlanan siz olmayın!

Banu Binbaşaran Tüysüzoğlu

Kaynaklar:

<http://cals.arizona.edu/urbanipm/insects/householdinsects.html>

<http://yosemite.epa.gov/ochp/ochpweb.nsf/content/bug.htm>

<http://www.greenscreen.org/newsletter/articlesjr/HouseBugs.html>

Jones, L., Cockroach Cafeteria, Science World, 21 Ekim 1994

<http://www.insecta.com/>